

Alle 16-vuotiaiden laihuushäiriötä sairastavien lasten ja nuorten somaattinen diagnostiikka ja seuranta Pirkanmaan sairaanhoitopiirin alueella

- Somaattinen diagnostiikka ja seuranta toteutetaan Tays:n lastenklinikan syömishäiriöpoliklinikalla **tai** avoterveydenhuollon lastenlääkärillä **tai** lievissä tapauksissa asiaan perehtyneellä terveyskeskuslääkärillä tilanteen vaikeusasteesta ja kunnasta riippuen.
- Ensikäynnillä poissuljetaan laihtumista aiheuttavat somaattiset sairaudet.

- **Somaattinen ensikäynti:**
 - o laboratoriotestit: PVK, la, CRP, K, Na, Krea, S- Ca/Ca++, Pi, Cl pre-albumiini, keliakiatestit, TSH, T4V, fP-Gluk, Alat, AFOS, D-25, EKG. Jos oksentamista tai sen selkeä epäily: happo-emästasapaino (astrup). Laboratoriotestein suljetaan pois somaattisia, laihtumista aiheuttavia sairauksia kuten diabetes, hypertyreosii, Crohnin tauti ja arvioidaan nälkiintymisen ja kuivuman astetta.
 - o tarvittaessa ohjataan somaattiselle osastolle (katso osastolle ottokriteerit)
 - o varmistetaan, että lähete psykiatrilta on tehty
 - o ohjataan ravitsemusterapeutille
 - o harkitaan fysioterapialähetettä (tai myöhemmin)
 - o ohjeistetaan liikuntarajoitukset, kirjoitetaan tarvittavat todistukset
 - o sovitaan painokontrollit avoterveydenhuollossa: Kuka on vastuhenkilö, kuinka usein punnitaan, kenelle paino ilmoitetaan? Tavanomaisimmin koulun terveydenhoitajan luona 1–4 vkon välein (mitataan paino, verenpaine ja syke)
 - o ohjeistetaan yhteydenottokriteerit somaattisesta seurannasta vastaavaan yksikköön / lasten päivystysyksikköön / lääkärille

- **Somaattisen osastohoidon arvion ehdottomat indikaattorit** (kokonaistilanne huomioituna)
 - o syke < 40 /min tai EKG:ssa johtumishäiriö, jolle ei muuta aiemmin tiedettyä syytä kuin laihtuminen, pidentynyt QT-aika
 - o verenpaine < 80/40 ja/tai pyörtyily
 - o S-K < 3mmol/l, fP/Gluk < 3.5 mmol/l, Pi < 1.0 mmol/l, Na < 133 mmol/l
 - o < 16-vuotiailla (iso)BMI < 14 tai pituuspaino < -30 %; ≥ 16-vuotiailla BMI alle 13 tai paino < 30 kg tai nopea laihtuminen (painon lasku 25 %/3kk)
 - o kliinisesti selkeä kuivuma ja/tai alilämpöisyys
 - o syöminen ei onnistu riittävästi avohoito-olosuhteissa
 - o jatkuva oksentelu

- **Kontrollit avoterveydenhuollossa:**

- paino (alusvaatteilla), verenpaine, syke
- painoa ei yleensä näytetä potilaalle, sovituille tahoille sähköinen viestintä painosta
- kerrotaan potilaalle/hoitajalle mahdolliset liikuntarajoitusten muutokset
- tarvittaessa yhteydenotto somaattisesta ja/tai psykiatrisesta hoidosta vastaavaan yksikköön
- yhteistyö koulun tai oppilaitoksen kanssa

- **Somaattinen kontrollikäynti lääkäriellä:**

- laboratoriotestit: harkinnan mukaan, ei rutiinisti
 - useimmiten otettavat: PVK, P-Gluk K, Na, Krea, ALAT ja EKG; **näytteitä ei oteta paastokokeina**
 - amenorrean pitkittyessä (yleensä vähintään 1 vuosi normaalipainon saavuttamisen jälkeen) S-FSH, S-LH, S-estradioli (herkkä määrittäminen)
- ensimmäinen kontrolli yleensä noin kuukauden kuluttua somaattiselta/psykiatriselta osastolta pääsyn jälkeen
- jatkossa kontrolliväli 1–6 kk laihuushäiriön vaikeusasteesta riippuen, osa kontroleista voi olla puhelinaikoja
- nuorisogynekologin lähete, jos ollut vuoden normaalipainossa eikä kuukautiset ole alkaneet uudelleen tai anoreksian pitkittyessä ja amenorrea-ajan ollessa useita vuosia tai jos primaarinen amenorrea 16-vuotiaana
- luuston tiheysmittaus harkinnan mukaan, mikäli syömishäiriöoireilu kestänyt yli vuoden. Huom: Tays tekee alle 18-vuotiaiden mittauksen, lähete ja maksusitoumus tarvitaan, jos seuranta avoterveydenhuollossa

- **Jatkoseurantaan ohjaus 16 vuotta täyttäneille**

- **ei sovittua** jatkoseurantaa, mikäli laihuushäiriö on ohi ja kuukautiset palanneet
 - 2. asteen opinnoissa terveydentilan yleinen seuranta terveystarkastuksissa
- jatkoseuranta **opiskeluterveydenhuollossa** tai **perusterveydenhuollon** yksikössä, jossa kokemusta laihuushäiriöpotilaiden kokonaishoidosta
 - potilasvalinta: kokonaishoito hallinnassa, ei tarvetta somaattiseen osastohoitoon viimeisen 6 kk aikana, BMI 16–19
 - terveydenhoitajan seurannassa paino, verenpaine, syke 1–6 viikon välein
 - lääkärikäynnit 1–6 kk välein, laboratoriotestit harkinnan mukaan
 - tarvittaessa erikoissairaanhoidon (sisätaudit) konsultointi tai lähete somaattiseen osastohoitoon
- jatkoseuranta **erikoissairaanhoidossa** (sisätaudit)
 - vaikea anoreksia, useita somaattisia osastohoitoja
 - hoitoon sitoutuminen heikkoa
 - BMI alle 16
 - kroonistuva anoreksia